

Kultura i dziedzictwo narodowe

Małopolska jest jednym z najciekawszych regionów Polski, który ma do zaoferowania szeroki wachlarz atrakcji kulturalnych i turystycznych. Niewątpliwie centrum kulturalnym województwa jest jego stolica - Kraków - który skupia większość instytucji kultury działających w regionie. Życie kulturalne województwa ożywiają organizowane niemal w każdym miesiącu festiwale.

Do najważniejszych imprez w regionie można zaliczyć:

- Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie,
- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych w Krakowie,
- Międzynarodowy Konkurs Współczesnej Muzyki Kameralnej w Krakowie,
- Międzynarodowy Festiwal Komедии Talia w Tarnowie,
- Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego,
- Muzyka w Starym Krakowie,
- Międzynarodowy Festiwal Ziem Górskich w Zakopanem,
- Europejski Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy Zdroju,
- Przegląd Kabaretów PaKa w Krakowie,
- Krakowskie Spotkania z Muzyką Cerkiewną,
- Krakowski Festiwal Filmowy,
- Studencki Festiwal Piosenki w Krakowie,
- Krakowskie Zaduszki Jazzowe,
- Krakowskie Spotkania Baletowe,
- Góralski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej,
- Krakowskie Spotkania z Muzyką Cerkiewną,
- Konkurs na Najpiękniejszą Szopkę Krakowską – organizowany od 1937 roku,
- Puchar Świata w Skokach Narciarskich w Zakopanem.

Oprócz znanych na całym świecie festiwali, w Małopolsce organizowanych jest wiele imprez lokalnych. W sobotni wieczór przed nocą świętojańską pod Wzgórzem Wawelskim, oprócz tradycyjnego puszczania wianków, organizowane jest widowisko typu światło-dźwięk zakończone wielkim pokazem sztucznych ogni. W oktawę Bożego Ciała ulicami Krakowa

przechodzi barwny korowód z Lajkonikiem na czele. Inny wymiar ma słynne misterium Drogi Krzyżowej w Kalwarii Zebrzydowskiej. Niedziela Palmowa w Małopolsce kojarzona jest z Lipnicą Murowaną, gdzie niemal od 50 lat odbywa się konkurs Palm Wielkanocnych. Tłumy gości ściągają w czerwcu do Zalipia – małej wioski w powiecie dąbrowskim -w czasie konkursu na najpiękniej pomalowaną chałupę.

W regionie tworzy się historia współczesna. Z Małopolską związani są ludzie nauki, sztuki, nobliści: papież Jan Paweł II, Stanisław Lem, Piotr Skrzynecki, Zbigniew Prąszko, Andrzej Wajda, Sławomir Mrożek, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Krzysztof Penderecki.

Nigdzie indziej poza Małopolską nie uda nam się znaleźć tak wielu zabytków - klejnotów polskiej historii i kultury. Małopolskie dziedzictwo kulturowe tworzy wiele unikatowych obiektów: zespoły staromiejskie Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza, zamki, pałace, dwory, klasztory, świątynie, sanktuaria, urokliwe drewniane kościółki i cerkwie, a także ślady historii najnowszej - muzeum Auschwitz-Birkenau.

W Polsce na Listę Światowego Dziedzictwa wpisanych jest 11 obiektów, w tym 5 w województwie małopolskim - najwięcej w kraju. Na pierwszą Listę, w 1978, zostały wpisane dwa obiekty z Polski - historyczne centrum Krakowa ze Wzgórzem Wawelskim i dzielnicą Kazimierz oraz Kopalnia Soli w Wieliczce. Obecnie znajdują się na niej również: Obóz Zagłady w Oświęcimiu, zespół pielgrzymkowy w Kalwarii Zebrzydowskiej, drewniane kościoły Południowej Małopolski w Sękowej, Binarowej, Haczowie, Bliznem, Lipnicy Murowanej oraz Dębnie Podhalańskim.

Charakterystyczny element krajobrazu Małopolski stanowi budownictwo drewniane. Najwspanialszymi i najcenniejszymi obiektami drewnianymi są kościoły i cerkwie.. Do najpiękniejszych, oprócz tych z listy UNESCO, należą obiekty w Kwiatoniu, Powroźniku, Owczarach, Orawce oraz Jaszczurówka projektu Stanisława Witkiewicza w Zakopanem. W województwie małopolskim można również podziwiać ciekawe drewniane dwory, łemkowskie chyże czy XVIII-wieczną karczmę „Rzym” w Suchej Beskidzkiej.

Bogactwo form zabudowy drewnianej występowało przez kolejne wieki na polskiej wsi. Odmienne warunki naturalne i gospodarcze spowodowały wielką różnorodność budownictwa wiejskiego. Na terenie województwa małopolskiego taka różnorodność form,

brył, zdobnictwa jest bardzo duża – od charakterystycznego budownictwa Krakowiaków (Zachodnich i Wschodnich) po budownictwo Podhala, Spisza i Orawy. Dzisiaj tradycyjne budownictwo małopolskiej wsi można zobaczyć w skansenach w Nowym Sączu, Zubrzycy Górnej, Wygietzowie.

Ważną rolę w kształtowaniu życia kulturalnego regionu odgrywają działające tu muzea, galerie, teatry, instytucje muzyczne, kina, biblioteki i inne placówki kulturalne. Małopolska od lat znajduje się w czołówce województw zarówno pod względem liczby instytucji kultury, jak i liczby osób je odwiedzających. Dominującą pozycję regionu potwierdziła w 2006 roku działalność muzeów i galerii sztuki. 103 małopolskie muzea i oddziały muzealne odwiedziło w ciągu 2006 roku 5481,5 tys. osób, co stanowiło ponad 30% wszystkich zwiedzających w kraju. Zaprezentowano 428 wystaw, w tym 296 własnych. Muzea organizowały również odczyty, prelekcje oraz lekcje muzealne. Ofertę muzeów uzupełniała działalność 66 galerii i salonów sztuki (tj. 22,5% wszystkich galerii w kraju), które zorganizowały 737 wystaw w kraju.

Małopolska posiada wiele atrakcji turystycznych. Region ten obejmuje tereny zróżnicowane pod względem ukształtowania powierzchni - od nizinnej Kotliny Oświęcimskiej po wysokogórski łańcuch Tatr. O walorach turystyczno-krajoznawczych województwa świadczy utworzenie sześciu parków narodowych (Tatrzański, Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Magurski), kilku parków krajobrazowych, licznych rezerwatów oraz 2141 pomników przyrody.

Rzesze turystów z kraju i zagranicy odwiedza najwyższe polskie góry Tatry – z ich stolicą, prężnym ośrodkiem turystyki letniej i zimowej – Zakopanem. Nie mniej atrakcyjnie prezentuje się wapienny masyw Pienin wraz z ich główną atrakcją turystyczną – sływem przełomem Dunajca. Niepowtarzalnym pięknem urzeka również położony w najbliższym sąsiedztwie Krakowa Ojcowski Park Narodowy, obejmujący najbardziej malowniczy fragment doliny Prądnika wraz z występującymi tam zjawiskami krasowymi.

W województwie małopolskim w końcu 2006 roku przygotowanych było dla turystów 8282,2 km oznakowanych szlaków turystycznych (dane Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego), w tym 3210,3 km szlaków górskich, 2308,0 km konnych oraz 1189,0

rowerowych. W ostatnich latach pojawiły się nowe formy turystyki tzw. szlaki tematyczne.

Zostały one oznakowane jako:

- Małopolski Szlak Architektury Drewnianej,
- Szlak Romański,
- Szlak Gotycki,
- Szlak Cysterski,
- Małopolski Szlak Owocowy,
- Małopolski Szlak Techniki,
- Szlak Cerkwi Łemkowskich,
- Małopolska Trasa UNESCO,
- Małopolski Szlak Papieski PTTK,
- Turystyczny Szlak Kolejowy przez Karpaty,
- Śladami Żydów Małopolskich.

Jednym z ciekawszych szlaków tego typu jest stworzony na wzór tras turystycznych „Zamki nad Loarą” Małopolski Szlak Architektury Drewnianej. Liczy on 1500 km i obejmuje 237 obiektów i zespołów obiektów. W Polsce istnieją jeszcze tylko dwa tego typu szlaki: na terenie województwa podkarpackiego i śląskiego.

Więcej informacji można znaleźć na stronach internetowych:

www.wrotamalopolski.pl/root_Kultura

www.krakow.pl/kultura

www.krakow2000.pl

Opracowano na podstawie:

„Instytucje kultury w województwie małopolskim w 2006 roku ” wyd. Urząd Statystyczny w Krakowie

„Małopolska, Kraków. Odwiedź swoje marzenia” Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

„Turystyka w województwie małopolskim w 2006 r.” wyd. Urząd Statystyczny w Krakowie